

## *Abstrakt graficzny – nowy czy jedynie odświeżony gatunek tekstu naukowego?*

MONIKA ŁASZKIEWICZ\*

CITATION: Łaskiewicz M., 2024, Abstrakt graficzny – nowy czy jedynie odświeżony gatunek tekstu naukowego?, „*Stylistyka*” XXXIV: 131–152, <https://doi.org/10.25167/Stylistyka34.2024.7>

### 1. Wprowadzenie

Wraz z gwałtownym wzrostem liczby publikowanych artykułów na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat i ze zwiększeniem ich dostępności w Internecie ujawnił się szereg problemów zarówno dla autorów, jak i odbiorców tekstów naukowych. Szum informacyjny, konieczność przetworzenia dużej ilości danych, czasochłonne wyszukiwanie potrzebnych treści doprowadziły do prób automatyzacji niektórych procesów pozyskiwania, gromadzenia, przetwarzania i archiwizowania danych, a także wymusiły poprawę wydajności oraz precyzji wyszukiwań.

Innymi trudnościami, z którymi mierzą się współcześnie naukowcy, są skuteczne rozpowszechnianie i promowanie własnych badań oraz pokazywanie ich

---

\* <https://orcid.org/0000-0003-1825-444X>, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, Polska, [monika.laskiewicz@mail.umcs.pl](mailto:monika.laskiewicz@mail.umcs.pl)



wpływu na otoczenie zewnętrzne – popularyzacja wyników, odkryć naukowych czy szerzej – nauki w ogóle.

Naukowcy (i wydawcy) mają jednak coraz więcej możliwości, by zainteresować odbiorców swoimi badaniami. Kanały na YouTube, infografiki, shortsy, posty, prezentacje błyskawiczne, postery czy rolki to nowe metody popularyzowania wyników badań (także w mediach społecznościowych i sieciach zawodowych), które ułatwiają dotarcie do potencjalnych odbiorców<sup>1</sup>.

Gatunkami, dzięki którym informuje się o opublikowanej pracy i osiągnięciach autora, są różnego typu abstrakty. W artykule spróbuję odpowiedzieć na pytanie, czym różnią się od siebie abstrakt tekstowy (tradycyjny) oraz graficzny (wizualny), czy abstrakt graficzny jest nowym gatunkiem i czy ma on szansę zrewolucjonizować sposób prezentacji badań naukowych. Aby tego dokonać, przeprowadzę analizę genologiczną abstraktu, który – jak wskazywałaby nazwa – jest gatunkiem nadrzędnym w stosunku do abstraktu wizualnego. W dalszej kolejności porównam otrzymane wyniki z wydobytymi cechami abstraktów graficznych.

Punktem wyjścia do przeprowadzonych analiz są dla mnie ustalenia Jerzego Bartmińskiego i Stanisławy Niebrzegowskiej-Bartmińskiej, którzy w swoim podręczniku do tekstologii zrekonstruowali i omówili kluczowe parametry w opisie gatunków mowy. Wśród nich wymienili: nadawcę, odbiorcę, sytuację komunikacyjną oraz intencję komunikacyjną, temat, ontologię świata przedstawionego, formę i sposób ujęcia tematu (Bartmiński, Niebrzegowska-Bartmińska 2009: 145–146). Trzy lata później Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska (2012: 33–41) wyeksponowała w opisie gatunków kolejny parametr, jakim są wartości.

Podstawę materiałową analiz stanowią abstrakty reprezentujące różne dziedziny wiedzy – funkcjonujące: (1) z tekstami artykułów w jednym dokumencie; (2) obok tekstów artykułów, w oddzielnych zakładkach/polach na stronie internetowej czasopisma; (3) niezależnie od tekstu referatów/artykułów w książkach abstraktów lub w internetowych bazach danych. Łącznie na potrzeby tego artykułu przeanalizowałam 100 abstraktów tradycyjnych<sup>2</sup>.

---

<sup>1</sup> Stanisław Gajda już w 1982 roku zwracał uwagę na to, że „konieczność popularyzacji jest uważana za pewnik. Bodziec stanowi zapotrzebowanie społeczne. Negatywne i pozytywne bezpośrednie lub pośrednie skutki działalności naukowej sprawiają, że uprawianie nauki nie może stanowić prywatnej sprawy uczonych. Jest konieczne, by zdemokratyzować dostęp do osiągnięć nauki” (Gajda 1982: 117).

<sup>2</sup> Abstrakty tradycyjne to na potrzeby tego artykułu abstrakty monokodowe, inaczej monomodalne.

Baza została przygotowana przy użyciu korpusomatu<sup>3</sup> oraz dodatkowo poddana analizie w aplikacji Jasnopis<sup>4</sup>. 50 abstraktów graficznych z różnych dziedzin naukowych (choć zróżnicowanie jest mniejsze niż w przypadku abstraktów tradycyjnych) pozyskałam ze stron internetowych czasopism, stron internetowych popularyzujących naukę oraz bezpośrednio od jednego z autorów – dr. hab. Tomasza Samojlika<sup>5</sup>.

## 2. *Abstrakt* w słownikach języka polskiego

Wyraz *abstrakt* pochodzi od angielskiego *abstract* i oznacza ‘streszczenie dokumentu lub publikacji naukowej; wyciąg’ (WSJP PWN).

Zestawienie definicji leksykograficznych<sup>6</sup> dokumentuje bliski związek tego leksemu ze *streszczeniem*. Po raz pierwszy w tym znaczeniu słowo to pojawia się jednak dopiero w *Słowniku języka polskiego* pod redakcją Mieczysława Szymczaka, co wcale nie oznacza, że każdy kolejny słownik je notuje.

**Tabela 1.** Zestawienie definicji leksykograficznych dla leksemu *abstrakt*

Słownik	Definicja
SJP Szym	‘w systemach informacyjnych: streszczenie dokumentu’
PSWP Zgólk	1. ‘streszczenie dokumentu, pracy naukowej, artykułu’, blisk. <i>streszczenie</i> 2. <i>filoz.</i>
USJP Dub	<i>książk.</i> 2 ‘streszczenie dokumentu lub publikacji naukowej; wyciąg’
WSJP PWN	1. <i>filoz.</i> ; <i>zob.</i> abstrakcja w zn. 2a. 2. <i>książk.</i> ‘streszczenie dokumentu lub publikacji naukowej; wyciąg’
WSJP Żmigr	1. ‘pojęcie’ 2. <i>książk.</i> ‘streszczenie publikacji naukowej, zawierające jej najważniejsze tezy’

Źródło: opracowanie własne.

<sup>3</sup> Korpusomat „jest prostym narzędziem służącym do samodzielnego tworzenia elektronicznych korpusów tekstów”. Źródło: <https://korpusomat.eu/> (dostęp: 20.10.2023).

<sup>4</sup> Aplikacja Jasnopis „służy [...] na co dzień licznym użytkownikom do pracy z tekstem – ocenia trudność tekstu, a od 2023 r. także automatycznie go upraszcza!” Źródło: <https://jasnopis.pl/about-us/> (dostęp: 20.11.2023).

<sup>5</sup> W tym miejscu składam serdeczne podziękowania Panu Profesorowi za udostępnienie mi zbioru swoich prac, poświęcony czas i życzliwość.

<sup>6</sup> Należy pamiętać, że *abstrakt* jest definiowany w słownikach języka polskiego głównie jako pojęcie filozoficzne; patrz tabela, por. także: <https://edefinicje.pl/co-to-jest-abstrakt> (dostęp: 28.11.2023).

Analiza danych leksykograficznych ujawnia, że termin ten jest zakresowo węższy i rzadziej spotykany niż *streszczenie* (pojawia się także zdecydowanie rzadziej w NKJP – jedynie 20 wyników). Jest zarezerwowany dla specjalistów mających związek z systemami informacyjnymi (SJP Szym 1/5), piszących prace naukowe, artykuły (PWSP Zgółk 1/25–26) oraz dla osób przygotowujących publikacje naukowe lub dokumenty (USJP Dub 1/8).

Na podstawie analizy wyrazów pokrewnych można stwierdzić niską produktywność słowotwórczą omawianego leksemu. Oprócz rzeczownika w polszczyźnie funkcjonuje jedynie przymiotnik *abstraktowy* (z kwalifikatorem *książkowe*), np. w zestawieniach *czasopismo/wydawnictwo abstraktowe* ‘czasopismo, wydawnictwo zawierające bibliografię uzupełnioną streszczeniami danych pozycji’ (WSJP PWN).

Jak już zwracałam uwagę, analiza danych słownikowych nie prowadzi do odróżnienia od siebie *streszczenia* i *abstraktu* – oba leksemy mogą funkcjonować zamiennie z wieloma innymi wyrazami bliskoznacznymi (Łaskiewicz 2017).

Realizacje tego gatunku mogą się jednak różnić długością i szczegółowością zawartych informacji. W *Encyklopedii humanistycznej* jest mowa o tym, że abstrakty „są [pisane] w formie maksymalnie skondensowanej (kilkaset słów), przy użyciu możliwie największej liczby słów kluczowych (*key words*), często w języku angielskim” (ENCENC). Sylwia Unfalska zwraca uwagę również na to, że

[...] abstrakt powinien być interesujący i łatwy w odbiorze. Należy unikać wyrafinowanego słownictwa i długich, skomplikowanych zdań. Zwykle nie stosuje się też skrótów, za wyjątkiem tych, które na pewno będą zrozumiałe dla czytelnika, np. jednostek SI i wzorów chemicznych (Unfalska 2023).

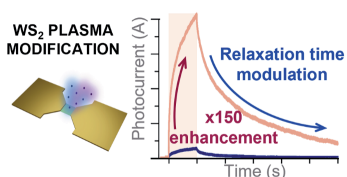
Zgodnie z zaleceniami zawartymi w normie ISO 214 : 1976 *Abstracts for publications and documentation* abstrakty powinny zawierać konkretne elementy, takie jak: cel, metodologia, rezultaty, wnioski<sup>7</sup>.

Abstrakty do publikacji naukowych zostały wprowadzone po raz pierwszy w latach 60. XX wieku (Donesch-Jeżo 2013: 122). W latach 80. w czasopiśmie medycznych po raz pierwszy pojawiły się abstrakty, które miały przewidywalną, szablonową budowę – tzw. abstrakty ustrukturyzowane (Donesch-Jeżo

---

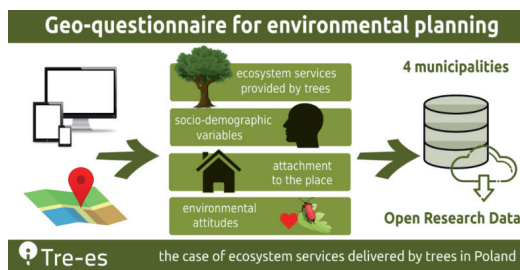
<sup>7</sup> Te zalecenia są uszczegóławiane przez poradniki pisania tekstów naukowych oraz przez konkretnych wydawców, którzy dostosowują je do swoich potrzeb.

2013: 124; Pulikowski 2011)<sup>8</sup>. Niezależnie jednak od tradycyjnych abstraktów tekstowych od 2011 roku w dziedzinie chemii, a od 2016 roku w dziedzinie nauk medycznych (Lee, Yoo 2023) rosnącą popularnością zaczęły cieszyć się abstrakty graficzne (wizualne), które są multimodalne – dostarczają informacji dwoma kanałami kodowania: tekstowym i obrazowym (Leszkowicz 2020: 105). Fabricio Pamplona (2022)<sup>9</sup> wydzielił trzy ich rodzaje: abstrakt w stylu diagramu (w prezentowanym przypadku to wykres, zob. przykład 1), infografiki (zob. przykład 2) czy komiksu (zob. przykład 3) i uznaje je za najlepszy sposób komunikacji w czasopiśmie naukowym.



**Przykład 1.** Abstrakt graficzny. Abstrakt obrazuje zachowanie sygnału fotoprądu. Modyfikacja materiału plazmą prowadzi do ponad 150-krotnego zwiększenia fotoprądu, co przekłada się na lepszą jakość sygnału i mniejszy szum

Źródło: <https://www.fizyka.pw.edu.pl/Aktualnosci/Jak-dobrze-wykorzystac-defekt> (dostęp: 23.08.2023).

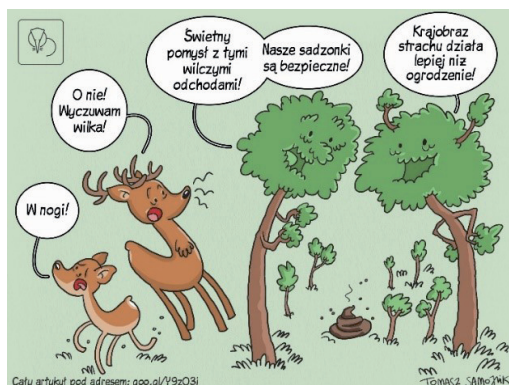


**Przykład 2.** Abstrakt graficzny. Infografika prezentuje wyniki badań geoankietowych, które doprowadziły do stworzenia otwartych baz danych i są efektem projektu iTre-es. Projekt miał na celu zbadanie korzyści, jakie dają drzewa i krzewy dla ekosystemu. Stworzone bazy dostarczają informacji na temat lokalizacji cennych dla mieszkańców okazów, uwarunkowań socjalno-demograficznych, postaw ekologicznych

Źródło: <https://itre-es.com/czwarta-publikacja-rowniez-na-pokladzie/> (dostęp: 23.08.2023).

<sup>8</sup> Warto w tym miejscu zwrócić uwagę, że Stanisław Gajda nie wymienia abstraktu w swojej książce z 1982 roku, w której prezentuje systematykę gatunków naukowych (Gajda 1982: 166–177, tab. 3.6).

<sup>9</sup> <https://mindthegraph.com/blog/pl/visual-abstract/> (dostęp: 22.08.2023).



**Przykład 3.** Abstrakt graficzny (aut. dr hab. Tomasz Samojlik). Komiks ilustruje odkrycie dr. hab. Driesa Kuijpera – zwierzęta nie zbliżają się do miejsc, w których bytują wilki, dzięki temu młode sadzonki drzew mają szansę na wzrost, bo nie są przez nie niszczone (tzw. krajobraz strachu)

Źródło: <https://www.crazynauka.pl/naukowe-komiksy-prosto-bialowiezy/> (dostęp: 19.08.2023).

### 3. Abstrakt – analiza genologiczna

**Nadawcą** abstraktu jest najczęściej autor lub autorzy tekstu (artykułu, książki, referatu na konferencję) – badacz, naukowiec, specjalista, ekspert w danej dziedzinie, znany z imienia i nazwiska, tytułu lub stopnia naukowego czy zajmowanego stanowiska. Niekiedy autor jest osobą powszechnie znaną, z ugruntowaną już pozycją w świecie nauki (więc samo nazwisko pozwala zorientować się w dyscyplinie naukowej i kierunkach prowadzonych badań).

Rzadziej, zwłaszcza w ostatnich latach, kiedy obowiązek złożenia abstraktu razem z tekstem artykułu spoczywa na autorze, abstrakty przygotowane są przez osoby trzecie, które pracują nad bazami danych (tak jak to było w przypadku prac przy bazie iSybisław).

Informacje o autorze uzyskujemy z metadanych dołączonych do abstraktu. W moim zbiorze wszystkie abstrakty mają związek ze szkolnictwem wyższym, a ich autorami są profesorowie, doktorzy, doktoranci, a także studenci czy nawet uczniowie (którzy wzięli udział w konkursie chemicznym organizowanym przez uniwersytet).

W samym tekście abstraktu leksem *autor* (w różnych formach) pojawia się tylko 7 razy w jedynie 5 różnych tekstach. Nie jest to zatem parametr kluczowy.

- [1] Autorzy wystąpienia dokonują przeglądu metod, które mogą okazać się pomocne w promowaniu dream studies, jako wciąż niezbadanej dziedziny z ogromnym potencjałem.
- [2] W pierwszej [części artykułu] autor przypomina początki formowania się lingwistyki kulturowej w Polsce.
- [3] Autorka stara się pokazać współczesne realizacje tej formy na tle tradycji sztuki (i literatury) związanej z przestrzenią.

Potencjalnymi **odbiorcami** abstraktu są wszyscy ci, którzy są zainteresowani tematem – naukowcy, adepci, pasjonaci. W przypadku zgłoszeń na konferencję – komitet organizacyjny, który na tej podstawie dokonuje selekcji zgłoszeń i układa program poprzez grupowanie w bloki podobnych tematycznie wystąpień. Jeśli abstrakty zostaną opublikowane w formie książki, to odbiorcami ponownie będą wszyscy zainteresowani tematem, słuchacze i uczestnicy konferencji. Jeśli wziąć pod uwagę abstrakty w czasopiśmie lub książkach publikowanych w *open access*, to odbiorcą treści może być każdy użytkownik Internetu, pod warunkiem wykazania zainteresowania poruszonym tematem. Zainteresowanie to przejawia się w przeszukiwaniu zasobów poprzez metadane – temat, autora, słowa kluczowe. To odbiorca decyduje, z którymi abstraktami się zapozna, kiedy skorzysta z pełnego tekstu, a kiedy żadnych działań nie podejmie. Wskaźnikami zainteresowania mogą być statystyki ruchu na stronie internetowej czasopisma, liczba wyświetleń/pobrań abstraktu i/lub artykułu.

Bardzo rzadko w zgromadzonym materiale odbiorca zostaje ujawniony wprost. To zaledwie jeden przykład z korpusu liczącego 11 669 słów:

- [4] Celem artykułu jest przybliżenie polskiemu czytelnikowi wydanego w 1695 r. w Amsterdamie dzieła Carela Allarda...

W zależności od tego, kto będzie odbiorcą abstraktu, możemy wyróżnić jego dwa podtypy: abstrakt tradycyjny (kierowany do specjalistów) oraz abstrakt popularnonaukowy (Czachorowski 2023)<sup>10</sup>, kierowany do szerszego grona odbiorców. W moim zbiorze zdecydowanie dominują jednak abstrakty tradycyjne.

---

<sup>10</sup> Streszczenie popularnonaukowe jest wymagane obok streszczenia tradycyjnego w grantach finansowanych np. przez Narodowe Centrum Nauki. Zwracanie uwagi na aspekt popularyzacji nie jest jednak zjawiskiem nowym, przeszło 30 lat temu pisał o tym Stanisław Gajda (1990: 29–33).



**Sytuacja komunikacyjna.** Czas. Abstrakt może zostać stworzony przed powstaniem tekstu artykułu czy wystąpienia, być jego zapowiedzią – tak jest w przypadku zgłoszenia na konferencję. Zwykle jest jednak redagowany po napisaniu ostatecznej wersji tekstu. Jeśli jest wymagany, to stanowi integralną część zgłoszenia tekstu do druku, musi zostać złożony do recenzji razem z artykułem, słowami kluczowymi i oświadczeniami autora. Bez niego zgłoszenie może zostać uznane za niekompletne.

**Miejsce.** Abstrakt tradycyjny może być częścią tekstu głównego, może funkcjonować niezależnie od tekstu, np. w jakiejś bazie, razem z innymi metadanymi (imię i nazwisko autora, tytuł tekstu, słowa kluczowe itp.) albo razem z formularzem zgłoszeniowym na konferencję.

Abstrakty mogą mieć swoje stałe miejsce na stronie internetowej w specjalnie wydzielonej zakładce lub w przeznaczonym do tego polu (przykład 4).

The screenshot shows the journal's website interface. The article title is "ARGUMENTY W DEBACIE O SŁOWIE NA M. JAKO PRZEJAW IDEOLOGII JĘZYKOWYCH". The authors are Jadwiga Linde-Usiekiewicz and Dominika Michałek. The abstract is circled in red and reads: "W artykule analizujemy dyskusję na temat słowa na M. (Murzyn) toczącą się w portalu Facebook latem 2020 roku. Badamy uzasadnienia stanowisk pojawiających się w tej debacie, przy czym uzasadnienia w naszym ujęciu to wszelkie sformułowania wyrażające roszczenie do ważności wypowiedzi. Wypowiedzi opisujemy z perspektywy socjologicznej i lingwistycznej, staramy się przy tym zrekonstruować wpisane w nie koncepcje społecznego ładu języka oraz ideologie językowe. Za jürgernem".

**Przykład 4.** Print screen strony internetowej czasopisma „Socjolingwistyka” wskazujący na miejsce abstraktu na stronie

Źródło: <https://socjolingwistyka.iip.pan.pl/index.php/SOCJO/article/view/353> (dostęp: 19.08.2023).

Jeśli abstrakt współwystępuje z tekstem głównym, to najczęściej (według zaleceń) znajduje się na początku, po danych autora i tytule tekstu, a przed tekstem właściwym.



Trudno wskazać wyznaczniki tekstowe, które otwierałyby lub zamykałyby abstrakt w sposób formalny – jest to kwestia zindywidualizowana, uzależniona od stylu i upodobań autora oraz od przeprowadzonych analiz, a niekiedy także wymagań wydawcy. Jednak w zdecydowanej większości zgromadzonych abstraktów w pierwszym zdaniu pojawiają się słowa kluczowe (lub część słów kluczowych) zawarte w tytule i pewne ich rozwinięcie:

- [5] tytuł: *Twierdzenie o ekwipartycji energii: układy klasyczne vs. kwantowe*; pierwsze zdanie: „W klasycznej fizyce statystycznej twierdzenie o ekwipartycji energii jest uniwersalne: w warunkach równowagi termodynamicznej energia kinetyczna układu rozkłada się równo na wszystkie jego stopnie swobody i zależy tylko od temperatury układu”.
- [6] tytuł: *Działania okrętów PMW na Morzu Śródziemnym w ostatnim okresie wojny – analiza raportów i dzienników okrętowych*; pierwsze zdanie: „Celem artykułu jest przypomnienie o aktywności okrętów Polskiej Marynarki Wojennej na wodach Morza Śródziemnego w końcowym okresie wojny, czyli latach 1944–1945, uważanych za okres, w którym nie były już prowadzone intensywne operacje morskie w tym akwenie”.
- [7] tytuł: *Korpusomat – stan obecny i przyszłość projektu*; pierwsze zdanie: „W artykule zaprezentowano aplikację webową Korpusomat przeznaczoną do tworzenia własnych anotowanych korpusów językowych”.

**Intencja i funkcja wypowiedzi.** Głównym celem abstraktu jest syntetyczne przedstawienie najważniejszych treści tekstu (pisanego lub mówionego, skończonego lub dopiero planowanego) po to, by czytelnik mógł szybko zorientować się w poruszanej problematyce. Abstrakt jest wizytówką tekstu głównego.

**Tematyka** abstraktów jest zróżnicowana, tak jak zróżnicowane są dyscypliny i subdyscypliny nauki. W zgromadzonym przeze mnie korpusie znalazły się abstrakty z zakresu bezpieczeństwa energetycznego, chemii, ekologii, filozofii, fizyki, gastroenterologii, genetyki, geofizyki, glottodydaktyki, historii, informatyki, językoznawstwa, kulturologii, lingwistyki (kulturowej, korpusowej), literaturoznawstwa, matematyki, ochrony środowiska, onkologii, prakseologii, prawa, psychologii, socjologii, socjolingwistyki, sportu, statystyki, teologii – celowo zróżnicowałam je tematycznie.

**Ontologia świata przedstawionego.** W abstraktach, podobnie jak w innych gatunkach tekstów naukowych, przedstawiany jest faktyczny stan rzeczy w sposób możliwie obiektywny, wnioski formułowane są na podstawie

zebranych i przeanalizowanych danych (np. językowych, liczbowych itp.) lub przeprowadzonych obserwacji i eksperymentów.

Jeśli chodzi o **formę** abstraktów, to są to teksty prymarnie pisane, linearne. Ich długość (co do znaku, słowa, rzadziej wersu czy zdania) oraz zawartość są przez redaktorów i wydawców bardzo precyzyjnie dookreślone<sup>11</sup>.

Zdarza się, że wydawcy bądź redakcje „pomagają” autorom w tworzeniu abstraktów poprzez dostarczanie swego rodzaju szablonu. Jest to przykład specjalnego podtypu abstraktu – abstraktu ustrukturyzowanego (zob. więcej Pulikowski 2011, 2020). W zgromadzonym przeze mnie korpusie abstrakty ustrukturyzowane stanowią jedynie 9%. Czasopismo „Zagadnienia Informatyki Naukowej – Studia Informatyczne” w zaleceniach dla autorów sformułowało szczegółowe informacje na temat tego, w jaki sposób powinien wyglądać abstrakt dołączony do artykułu naukowego. Abstrakt przygotowany z wykorzystaniem zaproponowanego wzoru, w którym wyraźnie określono treści obowiązkowe i fakultatywne, funkcjonuje niezależnie od pełnego tekstu na pierwszym poziomie strony internetowej, a po kliknięciu w ikonę „pobierz pdf” pojawia się już jako integralna część artykułu, po tytule i przed tekstem właściwym:

Przesłany do redakcji tekst powinien zawierać abstrakt o długości ok. 100 słów (ok. 1 tys. znaków) oraz jego przekład na język angielski. W abstrakcie należy wyróżnić co najmniej cztery spośród następujących kategorii informacji: **Cel/Teza | Purpose/Thesis** (obowiązkowo): ... **Koncepcja/Metody badań | Approach/Methods** (obowiązkowo): ... **Wyniki i wnioski | Results and conclusions** (obowiązkowo): ... **Ograniczenia badań | Research limitations** (opcjonalnie): ... **Zastosowania praktyczne | Practical implications** (opcjonalnie): ... **Oryginalność/Wartość poznawcza | Originality/Value** (obowiązkowo): ...<sup>12</sup>

Przykład wypełnienia tego szablonu treścią widać na *print screenie* ze strony internetowej czasopisma (przykład 5).

Mimo że niewielki odsetek abstraktów ma stałą, specjalnie wydzieloną strukturę, to jednak w zgromadzonym zbiorze aż w 41% abstraktów wprost

---

<sup>11</sup> W czasopiśmie „Przestrzenie Teorii” w zaleceniach dla autorów widnieje informacja: „po bibliografii proszę zamieścić abstrakt w języku angielskim oraz polskim – 6–8 zdań”. Źródło: <http://przestrzenieteorii.amu.edu.pl/redakcja/wskazowki-dla-autorow/> (dostęp: 07.08.2023). W materiałach dla uczestników konferencji naukowej jest mowa o tym, że: „1. Objętość tekstu nie powinna przekraczać 5.000 znaków łącznie ze spacjami (wliczając przypisy). 2. Abstrakt powinien zawierać w swej treści przedmiot badań, tezy, wnioski, metody badawcze oraz charakterystykę źródeł”. Źródło: <https://phavi.umcs.pl/at/attachment-s/2016/0303/104337-zasady-redakcyjne-dotyczace-abstraktu.pdf> (dostęp: 07.08.2023).

<sup>12</sup> Jan Kowalski, *Wskazówki dla autorów dotyczące przygotowania artykułu do Zagadnień Informatyki Naukowej – Studiów Informatycznych*, źródło: szablon\_pl.doc (live.com) (dostęp: 07.08.2023).

## Analiza struktury leksykalnej tytułów drapieżnych czasopism

Natalia Białka

Afilacja: . Polska

DOI: <https://doi.org/10.36702/zin.859>

### Abstrakt

**Cel/Teza:** Przedmiotem badania jest struktura tytułów drapieżnych periodyków zarejestrowanych na liście Potential, possible, or probable predatory scholarly open-access journals autorstwa Jeffreya Bealla. Celem badania jest przedstawienie mechanizmów komponowania tytułów drapieżnych periodyków wypracowanych przez ich wydawców. Badanie ma za zadanie podnieść poziom świadomości społeczności naukowej odnośnie taktyk stosowanych przez drapieżnych wydawców podczas nadawania tytułów czasopismom, co w przyszłości ma się przełożyć na większą skuteczność procesu diagnostycznego drapieżnych periodyków.

**Koncepcja/Metody badań:** Przegląd literatury na temat specyfiki tytułów drapieżnych czasopism przeprowadzono przy użyciu metody analizy i krytyki piśmiennictwa naukowego za lata 2009–2021. W badaniu struktury leksykalnej tytułów drapieżnych periodyków zastosowano wybrane elementy metody statystycznej.

**Wyniki i wnioski:** Przeprowadzona analiza struktury leksykalnej tytułów drapieżnych czasopism potwierdziła określony dobór słów i ich kolejność w tytułach drapieżnych periodyków. Dominujący model tytułu, który wyłonił się jako wynik badania, pokazuje, że w pierwszej części tytułu najczęściej występują określenia geograficzne oraz rdzeń, a w drugiej części tytułu są zwykle umiejscowione określenia jakości i multidyscyplinarności lub nazwa dyscypliny naukowej.

**Originalność/Wartość poznawcza:** W polskiej literaturze przedmiotu nie podejmowano dotychczas tematyki struktury leksykalnej tytułów drapieżnych czasopism. W recenzowanej literaturze angielskiej również brak artykułów omawiających to zagadnienie.

### Słowa kluczowe

Czasopisma naukowe; Drapieżne czasopisma; Drapieżne periodyki; Drapieżne publikowanie; Tytuły drapieżnych czasopism

POBIERZ

PDF

Opublikowane: 2022-12-12

**Przykład 5.** *Print screen* przykładowego abstraktu ze strony czasopisma „Zagadnienia Informacji Naukowej – Studia Informacyjne” (t. 60, nr 1)

Źródło: <http://ojs.sbp.pl/index.php/zin/article/view/859> (dostęp: 07.08.2023).

wyrażony jest cel, a w 17% – przedmiot artykułu/wystąpienia, co wskazuje na dużą rangę tego elementu, tak jak wyników, wniosków, rezultatów badań (łącznie 40%). W 29 abstraktach pojawia się parametr „metoda”, w 18 – „podstawa badań”, a w 10 – „źródła”. Forma abstraktów jest ściśle związana z funkcją informacyjną.

**Sposób ujęcia tematu.** Abstrakty są krótkie, skondensowane i rzeczowe, ale przy tym bogate informacyjnie<sup>13</sup>. W moim korpusie znajdują się teksty,

<sup>13</sup> Na szczególną uwagę zasługuje warstwa językowa abstraktów (tradycyjnych, ustrukturyzowanych, a także wizualnych), która w tym artykule jest jedynie wzmiankowana. Językoznawstwo korpusowe daje obecnie nowe możliwości, dlatego temat ten zostawiam do oddzielnego opracowania.

które zawierają od 5 (!) do ponad 330 segmentów<sup>14</sup>. Przekazują maksimum treści, cechuje je nagromadzenie słów kluczowych i terminów (zob. tekst nr 1). Dominuje w nich słownictwo neutralne i specjalistyczne, które jest związane z dyscypliną nauki uprawianą przez autora. W związku z przynależnością abstraktu do stylu naukowego w słownictwie przejawiają się główne wartości tegoż stylu, przede wszystkim informacyjność, ścisłość i obiektywizm.

- [1] Celem artykułu jest przybliżenie **etnolingwistycznej koncepcji kulturomów**. W takim ujęciu **kulturomy** są pokrewne **słowom kluczom** Anny Wierzbickiej, **słowom sztandarowym** Walerego Pisarka, **symbolom kolektywnym** Michała Fleischera i **konceptom kulturowym** opisywanym przez **lubelską szkołę etnolingwistyczną** Jerzego Bartmińskiego. W Polsce inicjatorką badań nad **kulturomami** jest Alicja Nagórko. Wciąż niezrealizowanym celem jest wskazanie i opracowanie listy **polskich kulturomów** – jest to jedno z pilniejszych zadań **etnolingwistyki**. [pogrubienia wytypowanych słów kluczowych i terminów – M.Ł.]

Analiza całego korpusu za pomocą aplikacji Jasnopis<sup>15</sup> wykazała, że zgromadzone w nim teksty są bardzo skomplikowane, fachowe, a ich zrozumienie może wymagać wiedzy specjalistycznej. Zbiór abstraktów ma wysoki wskaźnik mglistości<sup>16</sup> – średnio na poziomie 15 punktów, choć najtrudniejsze teksty osiągnęły wskaźnik ponad 20 (zob. przykład nr 2 – współczynnik mglistości 23).

Wynika to przede wszystkim z długich, rozbudowanych zdań (100 abstraktów to tylko 559 zdań), co daje średnio 5,6 zdania na jeden abstrakt; na jedno zdanie przypada średnio ponad 20 słów. To jednak nie tylko liczba słów w zdaniu decyduje o odbiorze treści zawartych w abstraktach – o poziomie skomplikowania świadczy również nagromadzenie wyrazów trudnych i rzadkich (na 11 669 słów przypada 1110 słów trudnych) oraz wielosylabowych (takich, które mają cztery sylaby lub więcej)<sup>17</sup>. Warto zwrócić uwagę, że w poniższym przykładowym trzyzdaniowym tekście jest to aż 36 wyrazów.

---

<sup>14</sup> W Korpusomacie jako segmenty policzono każdy wyraz i każdy znak interpunkcyjny.

<sup>15</sup> <https://www.jasnopis.pl/aplikacja#> (dostęp: 24.11.2023).

<sup>16</sup> Wskaźnik mglistości, czyli Fog Index (średnia liczba słów na zdanie + procent słów trudnych)  $\times$  0.4. Jego wartość określa, ile lat należy uczyć się w szkole, żeby zrozumieć dany tekst; twórcą wzoru był Robert Gunnig.

<sup>17</sup> Poza wspomnianym już wskaźnikiem mglistości o poziomie zrozumienia tekstu mówi nam wskaźnik Pisarka, w którym wzięto pod uwagę wskaźnik trudności składni, tj. przeciętną długość zdania mierzoną w wyrazach, oraz wskaźnik trudności słowa, tj. procent wyrazów trudnych (składających się z co najmniej czterech sylab).

- [2] Celem naszego **wystąpienia** jest **omówienie** nowego konstruktu **teoretycznego**, jakim jest lęk przed życiem w **pojedynkę** (ang. *fear of being single*), który został **wprowadzony** do badań w roku 2013 przez Spielmann i **współpracowników**. W naszym referacie o **charakterze przeglądowym** przedstawimy **definicję** lęku przed życiem w **pojedynkę**, **odniesiemy** go do teorii **przywiązania** oraz wskażemy na związki lęku przed życiem w **pojedynkę** z innymi **konstruktami teoretycznymi** (np. depresją, **samotnością**, potrzebą **przynależności**). Nasze **wystąpienie** będzie **stanowiło** próbę **podsumowania** wyników **uzyskanych** w **dotychczasowych** badaniach nad lękiem przed życiem w **pojedynkę**, **wskazującymi**, iż lęk przed życiem w **pojedynkę** jest **predyktorem** większej **zależności** w **niesatysfakcjonujących** związkach i mniejszego **prawdopodobieństwa zakończenia niesatysfakcjonującej** relacji, jak też stanowi czynnik nasilający tęsknotę za byłym partnerem/partnerką oraz czynnik **intensyfikujący ponawianie prób nawiązania** z nim/nią relacji. [pogrubienia wyrazów wielosylabowych – M.L.]

W korpusie abstraktów widać wyraźną przewagę rzeczowników nad czasownikami: jest ich aż 42,2% (w tym 7,6% rzeczowników trudnych), czasowników zaś jest niemal pięć razy mniej (jedynie 8,5%); z tego wynika także znaczny udział przymiotników w badanym zbiorze – na poziomie 22,6% (w tym 8% przymiotników trudnych). Statystyka ta potwierdza dotychczasowe ustalenia badaczy, m.in. Stanisława Gajdy, który zwracał uwagę na wybiórczość w zakresie gramatyki stylu naukowego (Gajda 2001: 188). Wybiórczość ta także ma wpływ na utrudniony odbiór tekstów.

Niewątpliwymi **wartościami** abstraktów, które wiążą się z ich przynależnością do stylu naukowego, są ich walory poznawcze i etyczne – wiedza i prawda o świecie, którą badacze w tej krótkiej formie chcą przekazywać odbiorcom.

#### 4. Abstrakt graficzny – analiza genologiczna

Informacje na temat **nadawcy** abstraktów graficznych można pozyskać z metadanych umieszczonych na stronie czasopisma czy wydawnictwa, podobnie jak w przypadku abstraktów tradycyjnych. To autorowi tekstu artykułu redakcje narzucają obowiązek dołączenia abstraktu graficznego do tekstu. Zatem to autor artykułu musi się wykazać podstawowymi umiejętnościami w tworzeniu wizualizacji wyników swoich badań. Jeśli jego celem będzie upowszechnianie wyników badań, to stanie się popularyzatorem, a więc kimś, kto powinien posiadać gruntowną wiedzę w danej dziedzinie, wrażliwość na potrzeby

społeczne, kimś, kto sprawnie posługuje się językiem i dostosowuje się do możliwości odbiorcy (por. Gajda 1982: 119–120).

Zdarza się, że to redaktor wybiera artykuły z danego numeru czasopisma, które z jakichś powodów uznaje za najbardziej reprezentacyjne – i to dla nich tworzone są przez grafików abstrakty wizualne, które promują wyniki badań (i czasopismo) w mediach społecznościowych (West, Lindsay, Hart 2020: 2104).

Abstrakt graficzny jest gatunkiem wyraźnie internetowym, dlatego jego **odbiorcą** może być każdy użytkownik sieci – specjalista (zarówno w tej samej dyscyplinie, jak i w dyscyplinach pokrewnych), miłośnik nauki oraz laik, ktoś przypadkowy, korzystający z mediów społecznościowych czy sieci kontaktów zawodowych.

Grupa docelowa jest ustalana na etapie tworzenia abstraktu; zob. przykłady nr 1–2, 6, które są skierowane raczej do ekspertów, w przeciwieństwie do abstraktów nr 3, 7–9, zrozumiałych także dla laików. Abstrakt wizualny (szczególnie w stylu infografiki lub komiksu) będzie obrazowy, jego język będzie prostszy (potoczny), a więc bardziej dostępny niż elitarny, przeznaczony dla specjalistów abstrakt tradycyjny.

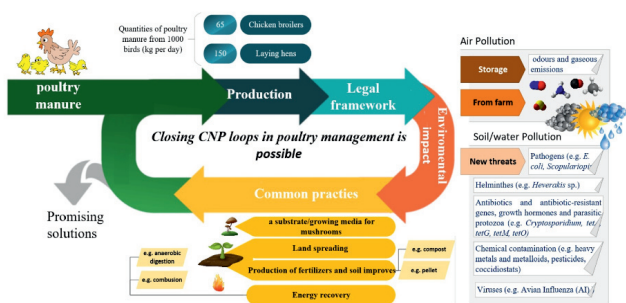
Warto zwrócić uwagę, że w tak krótkim tekście (jak abstrakt) nie ma bezpośrednich zwrotów czy odniesień do odbiorców, adresatów, czytelników czy użytkowników sieci. Tym bardziej nie będzie ich w jednostronicowym abstrakcie graficznym. Odbiorca jest potencjalnie założony. W niektórych przypadkach (przykłady nr 3, 7–9) popularyzatorski charakter abstraktów wizualnych – przedstawianie w nich treści w sposób schematyczny, uproszczony – prowadzi do poszerzenia grona odbiorców w porównaniu z abstraktami tradycyjnymi.

**Sytuacja komunikacyjna.** C z a s. Abstrakt graficzny powstaje po napisaniu tekstu, jest dołączany do składanego do wydawnictwa artykułu.

**Miejsce.** Funkcjonuje wyłącznie w przestrzeni internetowej. Bardzo często jest tworzony z myślą o mediach społecznościowych, takich jak Meta, Instagram, LinkedIn. Abstrakt graficzny, jako część artykułu naukowego, pojawia się na jego końcu lub w specjalnie wydzielonej do tego celu zakładce na stronie czasopisma/wydawnictwa.

**Intencja i funkcja wypowiedzi.** Abstrakty graficzne ilustrują zagadnienia opisywane w tekście artykułu i skrótkowo przedstawione w abstrakcie tradycyjnym. Ich głównym, choć nie jedynym celem jest ułatwienie odbioru i zrozumienia treści. Ponadto mogą spełniać jeszcze inne funkcje. Upowszech-

niąją i popularyzują wyniki badań w większym stopniu niż abstrakty tradycyjne. Sprawiają, że zwiększa się „klikalność” artykułu, ruch na stronie (czy w mediach społecznościowych) czasopisma, co pozytywnie wpływa na jego rozpoznawalność w sieci. Przytaczane przez wydawnictwo Elsevier<sup>18</sup> badania wykazały, że średnie roczne wykorzystywanie artykułu jest dwukrotnie wyższe w porównaniu z artykułami bez abstraktu wizualnego<sup>19</sup>. Informacja o pełnym artykule pojawia się w formie zachęty w klikalnym linku pod abstraktem (zob. przykład 6) lub w adresie na grafice (zob. przykłady 3, 7).



Abstrakt graficzny artykułu "Management of poultry manure in Poland – current state and future perspectives".

Zaciekawiony? Kliknij tutaj, jeśli chcesz przeczytać cały artykuł: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0301479720302620>

**Przykład 6.** Abstrakt graficzny z klikalnym linkiem odsyłającym do artykułu  
Źródło: <https://nutri2cycle.is.pcz.pl/pl/aktualnosci-nutri2cycle/647-wa%C5%BCne-nowy-artyku-%C5%82,-kt%C3%B3ry-powsta%C5%82-w-ramach-projektu-nutri2cycle> (dostęp: 21.11.2023).

W abstrakcie graficznym teoretycznie nie ma ograniczeń, jeśli chodzi o **temat** badań, jednak praktyka (i zgromadzony przeze mnie materiał) pokazuje, że naukowcy z obszaru nauk biologicznych, biochemicznych, chemicznych, medycznych, technicznych, ścisłych dominują w tworzeniu wizualizacji swoich badań i to czasopisma z tych dziedzin wymagają od autorów dostarczania abstraktów wizualnych<sup>20</sup>. Trudniej, moim zdaniem, będzie przygotować abstrakt

<sup>18</sup> Jest to jedno z największych światowych wydawnictw naukowych, które publikuje głównie książki i czasopisma naukowe z dziedziny nauk przyrodniczych, medycznych i ścisłych.

<sup>19</sup> <https://www.elsevier.com/authors/tools-and-resources/graphical-abstract> (dostęp: 24.08.2023).

<sup>20</sup> Nie można zapominać o znacznie dłuższej tradycji przygotowywania abstraktów graficznych w tych dziedzinach nauki. W związku z tym, że redakcje czasopism wymagały od swoich autorów abstraktów graficznych, dostęp do nich jest teraz łatwiejszy.



graficzny humanistom – językoznawcom czy literaturoznawcom, chociaż nie jest to zadanie niemożliwe.

**Ontologia świata przedstawionego.** Nie ma w tym aspekcie różnicy między podtypami abstraktów.

Znaczące różnice widać natomiast dopiero na poziomie **formy**. Abstrakty wizualne są wielokodowe, multimodalne<sup>21</sup>. Oprócz zdań, słów lub paratekstu<sup>22</sup> bardzo istotną rolę odgrywają w nich ilustracje, wykresy, zdjęcia, strzałki oraz ogólne przygotowanie od strony graficznej<sup>23</sup>.

Biorąc pod uwagę relację obrazu i grafii, w moim zbiorze można wyróżnić:

(1) komiksy, w których poza obrazem istotną rolę odgrywa tekst zbudowany ze zdań, dzięki czemu ich odbiór jest najłatwiejszy (przykład 7);



**Przykład 7.** Abstrakt graficzny, aut. dr hab. Tomasz Samojlik  
Źródło: archiwum własne M.Ł.

(2) infografiki, połączenie ilustracji i tekstu, który został zredukowany do paratekstu (zob. przykłady 1–2);

<sup>21</sup> Informacja jest dostarczana jednocześnie przez tekst i obraz.

<sup>22</sup> *Parateksty* to elementy tekstowe, takie jak: nagłówki, leady, podpisy pod zdjęciami itp. (por. Leszkowicz 2020: 82). Nieco inne rozumienie tego pojęcia prezentuje w swojej książce Iwona Loewe (2007).

<sup>23</sup> W literaturze przedmiotu jest nawet mowa o tym, że to przykład tekstów językowo-obrazowych (zob. np. Stöckl 2011: 43–70).

*Abstrakt graficzny – nowy czy jedynie odświeżony gatunek tekstu naukowego?*

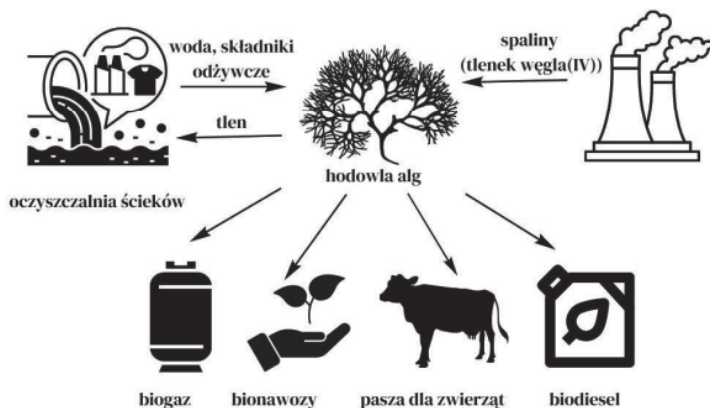
MONIKA ŁASZKIEWICZ

(3) połączenie ilustracji (kolorowych lub czarno-białych) i słów; schematyczność tego abstraktu jest większa niż w przypadku dwóch pierwszych grup (przykłady 8–9);



**Przykład 8.** Łukasz Bijoch, Martyna Pękała, Anna Beroun, *Molekularne podstawy działania wybranych substancji psychoaktywnych*

Źródło: <https://postepybiochemii.ptbioch.edu.pl/index.php/PB/article/view/376/781> (dostęp: 20.11.2023).



**Przykład 9.** Abstrakt graficzny

Źródło: <https://dlaszkol.chemia.uj.edu.pl/documents/142924885/144392901/Ksi%C4%85%C5%BCka+abstrakt%C3%B3w+ca%C5%82o-%C5%9B%C4%87.pdf/1b9daf17-60fc-47f6-98e9-56403aba65f8> (dostęp: 01.10.2023).

(4) same ilustracje – ta grupa wizualizacji, jeśli funkcjonuje niezależnie od tekstu, może być trudniejsza w interpretacji; odbiorca musi ostatecznie podjąć decyzję, co autor chciał mu przekazać.

Bardzo często abstrakty graficzne są przygotowywane po angielsku, co dodatkowo wzmacnia ich funkcję upowszechniania wyników badań (zob. przykłady 1–2, 6). Zdarza się jednak także sytuacja odwrotna – to popularyzator nauki przygotowuje abstrakt w języku polskim, by rozpropagować osiągnięcia naukowców sformułowane i opublikowane po angielsku. W moim zbiorze funkcjonują również graficzne abstrakty w dwóch wersjach językowych: po polsku i po angielsku.

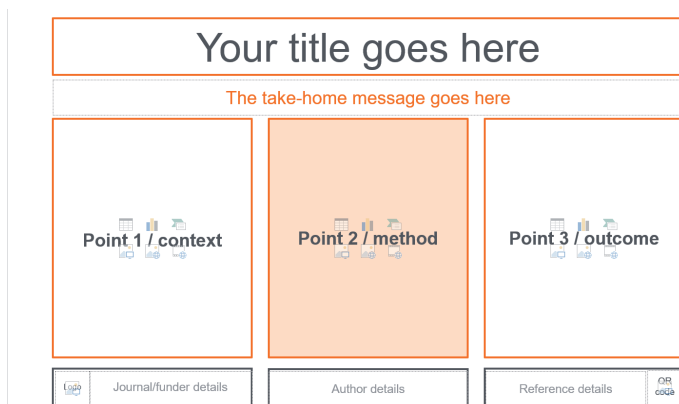
Kolor, krój i wielkość fontu, rodzaj wybranych elementów graficznych – rysunków czy zdjęć – pozwalają łącznie osiągnąć spójność całego projektu i ułatwiają przyswojenie treści. Zadaniem elementów graficznych i tekstowych jest „nakłonienie odbiorcy do rozpoczęcia skupienia jego uwagi w dowolnym miejscu (*entry point*) i wytyczanie ścieżki odczytywania (*reading path*)” (Leszkowicz 2020: 82). *Entry points* wskazują na miejsca, które w pierwszej kolejności przyciągają uwagę odbiorcy; „czytanie” abstraktów graficznych jest nielinearne. Niekiedy odbiorca uzyskuje wsparcie autora, który go poprowadzi (zob. strzałki w przykładach 2, 6, 9, zróżnicowana wielkość fontów, która pozwala wyrangować ważność tekstu), lub takiej pomocy nie uzyskuje<sup>24</sup>. Jeśli odbiorca błędnie wybierze swój *entry point*, to czytanie będzie musiał powtórzyć.

**Sposób ujęcia tematu.** Abstrakt graficzny jest ograniczony do jednej strony, której parametry są dokładnie określone (np. format A4; wymiary obrazu co najmniej 1328 × 531 pikseli, przy minimalnej rozdzielczości 300 dpi), podobnie jak preferowany format pliku (np. TIFF, EPS, PDF lub MS Office). Zaleca się i umożliwia autorom korzystanie z gotowych wzorów i dostosowywanie ich do swoich potrzeb. Wsparciem stają się programy (bezpłatne lub płatne: Mind the Graph, Canva) i gotowe szablony dostarczane przez wydawnictwa (przykład 10).

Specyfikę abstraktów graficznych widać wyraźnie na poziomie **wartości**. Nadal kluczowe w tym przypadku są wartości poznawcze, ale nie mniej waż-

---

<sup>24</sup> Czytając tekst od lewej do prawej w przykładzie 7, odbiorca może nie dostrzec od razu części wprowadzającej (zwłaszcza jeśli nie czytuje komiksów i nie jest przyzwyczajony do takiego zapisu), znajdującej się na górze po prawej stronie, gdyż nie została ona odpowiednio zaakcentowana i nie skupia uwagi czytelnika jako pierwsza.



**Przykład 10.** *Print screen* szablonu abstraktu graficznego  
Źródło: <https://www.elsevier.com/authors/tools-and-resources/graphical-abstract> (dostęp: 22.08.2023).

ne są wartości estetyczne, a w przypadku komiksów – także hedonistyczne, rozrywkowe.

## 5. Wnioski

Abstrakty graficzne, zwane także abstraktami wizualnymi, stają się coraz popularniejszą formą prezentacji kluczowych informacji zawartych w artykule. Wpisują się w nurt *data science*, jak również *data storytelling*; mogą przypominać infografiki czy komiksy, które są znanymi już gatunkami (rozrywkowymi, dziennikarskimi), ale używanymi w nowej funkcji. Coraz więcej czasopism naukowych i wydawnictw zagranicznych wymaga od autorów dołączania tego typu abstraktów do swoich artykułów, a niewypełnienie tego obowiązku powoduje potraktowanie zgłoszenia do publikacji jako niekompletnego<sup>25</sup>.

Abstrakty graficzne łączą w sobie walor poznawczy, bo nadal przekazanie najważniejszych elementów treści artykułu jest kluczowe, oraz estetyczny, nowy w przypadku tekstów naukowych. W zależności od tego, kto jest adresatem treści, dostosowuje się odpowiednio warstwę językową. W przypadku adresowania tekstów do niespecjalistów zaleca się prostszy, bardziej zrozumiały

<sup>25</sup> Film instruktażowy: <https://mindthegraph.com/blog/pl/how-to-create-graphical-abstract-elsevier-publishing/> (dostęp: 07.08.2023).

język (tu najłatwiejsze w odbiorze wydają się komiksy); w przypadku kierowania tekstu do grupy ekspertów dopuszczalne jest słownictwo specjalistyczne i wykorzystanie terminologii.

W abstraktach graficznych, zgodnie z zaleceniami, powinien dominować obraz, tekst powinien zostać zminimalizowany do paratekstu: nagłówków, podpisów, krótkich komentarzy. Tak przygotowana grafika skraca czas potrzebny na zapoznanie się z treścią, a połączenie obrazu i tekstu ułatwia oraz przyspiesza zrozumienie informacji. Wiązanie elementów graficznych z tekstem, liczbami i wykresami korzystnie wpływa także na zapamiętywanie treści – jest to rodzaj mnemotechniki.

W przypadku abstraktów graficznych bardzo ważny jest również aspekt popularyzowania i „reklamowania” nauki. To realna pomoc w rozpowszechnianiu wiedzy na temat odkryć naukowych, sprawianie, by nie przeszły one niezauważone. Ich forma umożliwia publikację na różnych portalach społecznościowych, dzięki czemu trafiają one do szerszego grona odbiorców – internautów.

Czy abstrakt graficzny jest/będzie rewolucją w świecie nauki? Jest to niewątpliwie kolejny krok w stronę lepszej komunikacji nauki ze społeczeństwem oraz kolejna kompetencja, którą musi opanować współczesny naukowiec, ale to ewolucja, nie rewolucja w publikowaniu artykułów – naturalna kolej rzeczy w dzisiejszym, cyfrowym świecie.

## Wykaz skrótów

- EASE – Wskazówki EASE (European Association of Science Editors) dla autorów i tłumaczy artykułów naukowych publikowanych w języku angielskim, źródło: [https://www.ease.org.uk/wp-content/uploads/2018/11/doi.10.20316.ESE\\_2018.44.e1.pl\\_.pdf](https://www.ease.org.uk/wp-content/uploads/2018/11/doi.10.20316.ESE_2018.44.e1.pl_.pdf). pagespeed.ce.bW08ULBHEO.pdf (dostęp: 20.09.2023).
- ENCENC – Encyklopedia Humanistyczna, źródło: <https://encenc.pl/abstract> (dostęp: 10.10.2023).
- NKJP – Narodowy Korpus Języka Polskiego, źródło: <https://nkjp.pl/> (dostęp: 21.01.2023).
- PSWP Zgólk – *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, 1994–2005, red. H. Zgólkowa, t. 1–50, Poznań: Wydawnictwo Kurpisz.
- SJP Szym – *Słownik języka polskiego*, 1978–1981, red. M. Szymczak, t. 1–3, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

- USJP Dub – *Uniwersalny słownik języka polskiego*, 2003, red. S. Dubisz, t. 1–4, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- WSJP PWN – *Wielki słownik języka polskiego PWN ze słownikiem wyrazów bliskoznacznych*, 2018, Pendrive, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- WSJP Żmigra – *Wielki słownik języka polskiego*, red. P. Żmigrodzki, źródło: <https://wsjp.pl/> (dostęp: 20.09.2023).

## Literatura

- Bartmiński J., Niebrzegowska-Bartmińska S., 2009, *Tekstologia*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Czachorowski S., *Abstrakt popularnonaukowy w publikacji naukowej – kiedy stanie się standardem?*, <https://www.edunews.pl/badania-i-debaty/opinie/6332-abstrakt-popularnonaukowy-w-publicacji-naukowej-kiedy-stanie-sie-standardem> (dostęp: 15.08.2023).
- Donesch-Jeżo E., 2013, *Akademicki dyskurs medyczny w językach angielskim i polskim w ujęciu lingwistycznym i metodycznym: artykuł naukowy i jego abstrakt*, Kraków: Fundacja Zdrowia Publicznego, Uniwersyteckie Wydawnictwo Medyczne „Vesalius”.
- Gajda S., 1982, *Podstawy badań stylistycznych nad językiem naukowym*, Wrocław: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Gajda S., 1990, *Współczesna polszczyzna naukowa. Język czy żargon?*, Opole: Instytut Śląski w Opolu.
- Gajda S., 2001, Styl naukowy. – *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku. Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 255–268.
- Lee J., Yoo J., 2023, The Current State of Graphical Abstracts and How to Create Good Graphical Abstracts, „*Science Editing*”, <https://www.escienceediting.org/journal/view.php?doi=10.6087/kcse.293> (dostęp: 18.08.2023).
- Leszkowicz M., 2020, *Czytanie informacyjne*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.
- Loewe I., 2007, *Gatunki paratekstowe w komunikacji medialnej*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Łaszkiwicz M., 2017, Streszczenie, abstrakt, adnotacja i ich funkcja w tekście naukowym. – *Socjolekt. Idiolekt. Idiostyl. Historia i współczesność*, red. U. Sokólska, Białystok: Wydawnictwo „Prymat”, s. 149–166.
- Niebrzegowska-Bartmińska S., 2012, Miejsce wartości w opisie gatunków mowy, „*Język a Kultura*”, t. 23, s. 33–41.

- Pamplona F., 2022, What is visual abstract and how to make one, <https://mindthegraph.com/blog/visual-abstract/> (dostęp: 22.08.2023).
- Pulikowski A., 2011, *Abstrakt ustrukturyzowany jako sposób na uporządkowanie informacji o treści publikacji i rozszerzenie możliwości wyszukiwawczych*, <http://eprints.rclis.org/18628/1/pol.pdf> (dostęp: 15.08.2022).
- Pulikowski A., 2020, The Relation between the Structure of Abstracts in LIS and Anthropology Journals and Their Rank, „*Zagadnienia Informacji Naukowej – Studia Informacyjne*”, t. 58, nr 1, s. 24–39.
- Stöckl H., 2011, Sprache-Bild-Texte lesen. Bausteine zur Methodik einer Grundkompetenz. – *Bildlinguistik: Theorien – Methoden – Fallbeispiele*, Hrsg. H.J. Diekmannshenke, Berlin: Erich Schmidt Verlag, s. 43–70.
- Ufnalska S., 2023, *Wskazówki dla autorów i tłumaczy abstraktów artykułów naukowych*, <https://pl.linkedin.com/pulse/wskaz%C3%B3wki-dla-autor%C3%B3w-i-t%C5%82umaczy-abstrakt%C3%B3w-artyku%C5%82%C3%B3w-sylwia-ufnalska> (dostęp: 24.08.2023).
- West C.C., Lindsay K.J., Hart A., 2020, Promoting Your Research Using Infographics and Visual Abstracts, „*Journal of Plastic, Reconstructive & Aesthetic Surgery*”, vol. 73, No. 12, s. 2103–2105.

### *Graphical abstract – a new or just a refreshed genre of scientific text?*

The article compares the traditional textual abstracts (monomodal) with graphical abstracts (multimodal), which are becoming an increasingly popular form of presenting key information contained in an article. The material basis consisted of 150 abstracts representing various fields of knowledge, functioning together with the article texts in one document or independently of them (e.g., in abstract books). The genre analysis was conducted using the genre description parameters of J. Bartmiński and S. Niebrzegowska-Bartmińska (sender, recipient, communication situation, communication intention, topic, ontology of the presented world, form and manner of presenting the topic, values) and revealed that graphical abstracts are a special genre that can facilitate the understanding of scientific texts, accelerate the memorisation of key content, and popularise research findings. Visual abstracts differ in the way they connect graphics (words, paratext, or text) with images (drawings, diagrams, graphics). They combine not only a cognitive value but also an aesthetic value, which is new in the case of scientific texts.

Keywords: *abstract, graphic abstract, visual abstract, genre of scientific text*